

Gözəgörünməzlər gəlir

Hüquqlarınız uğrunda mübarizə aparın!

Mövzular	Diskriminasiya
Mürəkkəblik səviyyəsi	2-ci səviyyə
Yaş həddi	8-13 yaş
Davam müddəti	120 dəqiqə
İştirakçıların sayı	6 aparıcı ilə birlikdə 30-dan çox uşaq
Oyunun növü	Fəal qrup yarışı
İcmal	Komandalar birlikdə ümumi “düşmən”ə qarşı fəaliyyət göstərirlər.
Tapşırıqlar	Əməkdaşlıq və həmrəyliyə kömək etmək.
Hazırlıq	<ul style="list-style-type: none">- Aparıcının rolu və tövsiyələr daxil olmaqla bütün oyunu öyrənin.- Açıq havada yaxud böyük məkanda sizə uyğun yer tapın.- Hansı hüquqlardan istifadə etməyi qərara alın.- Materialları toplayın.- Hər bir uşaq üçün “Paylama materialı” bölməsində olan “pasport”un surətini çıxarın.- Aparıcılar və gözəgörünməzlər üçün “Paylama materialı” bölməsində olan rolların surətini çıxarın.- Hər bir hüquq personasının təqdim etdiyi hüququ göstərmək üçün nişanlar hazırlayın.- Gözəgörünməzlər üçün nişanlar hazırlayın.- Oyundan qabaq kimin gözəgörünməz olacağını qərara alın, yaxşı olar ki, bu, böyüklər yaxud böyük yaşlı uşaqlar olsun. Minimum 1 gözəgörünməz, idealda isə 30 uşağa 3 gözəgörünməz olmalıdır.- Oyundan qabaq aparıcılardan rollarına uyğun

Materiallar

geyinmələrini xahiş edin: aparıcılar hər komandanın geyim rənginə uyğun geyinməlidir (hüquq personaları); 1 aparıcının isə geyimində bütün 4 rəng olmalıdır (müxtəlif rənglərə hüququ olan persona); 6-cı aparıcı isə neytral geyinir, məsələn, ağ köynək geyinir (gözəgörünməz persona).

- 4 rəngdə şirə və ya yoqurtlar olan şüşələr;
- Hər bir uşaq üçün qırılmayan fincan;
- Rəngli və sehrli dərman üçün bir böyük küpə;
- Rəngli dərmanı tökmək üçün çömçə;
- Şirələrinizin rənginə uyğun 4 rəngdə üz boyası;
- Hər bir uşaq üçün və üstəgəl bir neçə əlavə “pasport”, (paylama materialı);
- Gözəgörünməzlər və hüquq personası üçün nişanlar;
- Marker yaxud qələmlər: gözəgörünməzlər üçün 4 qara marker, hüquq personaları üçün komandaların rənginə uyğun 4 marker;
- Hər ehtimala qarşı ilk yardım üçün tibb çantası;
- “Ov mövsümü”nü elan etmək, oyunu başlamaq və bitirmək üçün fit və ya şeypur.

Təlimat

1. Aparıcılar hüquq personalarına və gözəgörünməzlərə rollarını izah etdikdən sonra onlar öz rənglərində paltar geyməli və nişanlarını taxmalıdırlar. Oyun başlayana qədər gözəgörünməzlər kənarında qalmalıdırlar.

2. Oyunu dramatik təsvirlə başlayın:

a) Həyat rəngarəngdir – bu, çox yaxşıdır. Lakin rəngbərəng dünyanı böyük təhlükə gözləyir. Hər yüz ildən bir kosmosdan gözəgörünməzlər axışıb gəlirlər. Gözəgörünməzlər rənglərə nifrət edirlər. Onlar dünyada bütün rənglərdən qurtulmaq və bizi özləri kimi rəngsiz və gözəgörünməz etmək istəyirlər.

b) Nə qədər ki, gec deyil biz onları saxlamalıyıq! Yeganə üsul qədim ayinləri təkrar etməkdir. Biz güclü təsir edən “rəngli dərman” hazırlamalı və onu içməliyik. Əgər bizdə alıncaqsa, dünya xilas olacaq və gözəgörünməzlər yüz illik yox olacaqlar. Rəngarəng olmaq hüququ uğrunda döyüş başladı.

3. Uşaqları 4 komandaya bölün və hər bir komandaya şirələrin rənginə uyğun rəng təyin edin. Hər bir komandaya üz yaxud digər əşyaları (məsələn, şlyapa, parça) rəngləmək üçün boya verin ki, özlərini rəngləsinlər.

4. Oyunu izah edin. Oyun iştirakçıları üçün rollar budur:

- a) öz komandasına uyğun rəngdə geyinmiş 4 hüquq personası.
- b) rənglərə nifrət edən “gözəgörünməzlər”.
- c) öz komandasının rənginə uyğun geyimli uşaqlardan ibarət 4 komanda

5. Rəngli dərmanı hazırlamaq üçün siz küpəni 4 rəngli şirə ilə doldurmalısınız (hər bir uşağa fincan paylayın).

6. Bunun üçün siz fincanı rənginizə uyğun şirə ilə doldurmalısınız; bu şirəni sizin rənginizə uyğun hüquq personasından almaq olar. Hər bir persona hər hansı bir hüququ bildirir (Qrupun hüquq personasını təqdim edin və onlardan hansı hüquqları təqdim etdiyini izah etməyi xahiş edin. Sonra onlar kənara çəkilib dayanacaqları yer haqqında danışmalıdırlar).

a) Sizin fincana şirə süzülün deyə 4 hüquq personasından imza almalısınız. Fincanı doldurmazdan qabaq sizin hüquq personanız sizdə 4 mühüm imzanın olduğunu görmək üçün “pasport”unuzu yoxlayır (hamıya “pasport” paylayın).

b) Sizin fincana şirə tökülən kimi siz müxtəlif rəngli hüquqları təqdim edən mərkəzdəki adama tərəf gedin və şirənizi küpəyə tökün. (Bu şəxsi rəngarənglik hüququnu əks etdirən insan kimi qəbul edin.)

c) Sonra isə yenidən şirə almaq üçün imza toplamağa davam edin. Bu proses, şirənin səviyyəsi küpənin üstündə qeyd olunmuş minimal qiymətə çatana qədər davam edir.

ç) Yadda saxlayın: “rəngli dərman” növbəti yüz il ərzində gözəgörünməzi aradan götürən yeganə üsuldur.

d) Gözəgörünməzlərin necə hücum etdiyini izah edin.

e) Yada salın ki, gözəgörünməzlər “rəngli dərmanı” hazırlamaqda sizə mane olmaq istəyirlər. Onlar qəfil hücum edə və sizi tutmağa cəhd göstərə bilirlər. Oyun başlanmasını qısa fit verməklə elan edin.

ə) Gözəgörünməz sizə toxunan zaman iki hadisə baş verə bilər:

- O siz topladığınız bütün imzaları pozacaq və ya
- O sizin fincanınızdakı şirəni içəcək.

Lakin gözəgörünməzlərdən müdafiə olunmaq mümkündür. Gözəgörünməzlər rəngli oyunçunu yalnız o tək olduğu zaman tuta bilirlər. Əgər müxtəlif rəngli

komandalardan olan 4 oyunçu birlikdə irəliləyirsə, onda gözəgörünməzlər gücsüzləşir və bu oyunçuları tuta bilmirlər.

7. Oyunun qaydasını təyin edin:

- Oyunun müddətini elan edin (bu, müəyyən vaxt da ola bilər, yaxud müəyyən qədər “rəngli dərman” toplananaqədək ola bilər)
- Oyunun başlanma və sona çatma siqnallarını izah edin (məsələn, 1 uzun fit - başlanğıc, 3 uzun fit - sona çatma)
- Oyun meydançasının sərhədini təyin edin.

8. Oyun meydançasının mərkəzində durub neytrallıq nümayiş etdirən aparıcının yanında dayanmış komandalarla meydançanın mərkəzində oyuna başlayın.

- a) Oyunun bitməsi haqqında fit verin və bütün uşaqları mərkəzi postda toplayın.
- b) Gözəgörünməzlər üzərində qələbəni elan edin: “Döyüş çox ağır idi, lakin biz öz rəngarənglik hüququmuzu qoruya bildik! Biz birlikdə axıra kimi dayandıq!”
- c) İzah edin ki, biz birgə hazırladığımız “rəngli dərman”ı içərək, öz qələbəmizi qeyd edəcək və kiçik qruplarda döyüşü müzakirə edəcəyik.
- d) 4 komandanı bölüşdürüb 4 qrupa ayırın. Aparıcını və hər bir qrupun yerləşəcəyi yeri müəyyən edin.
- e) Hamını öz fincanını doldurmağa və öz qrupu ilə birləşməyə dəvət edin. Rəngli hüququ təqdim edən adam şirəni fincana süzməyə kömək edir.

Təhlil və qiymətləndirmə

1. Əməkdaşlığın mühümlüyünü qeyd edərək və belə suallar verərək oyunu təhlil edin:

- a) Oyun zamanı nə baş verdi?
- b) Ən maraqlı anlar hansı idi?
- c) Sizin müəyyən edilmiş strategiyanız var idimi?
- d) Əgər siz bu oyunu yenidən oynasaydınız, nəyi başqa cür edərdiniz?
- e) Başqa komandalarla birlikdə işləyirdinizmi? Bu əməkdaşlıq nə vaxt başladı?

Nə üçün belə əməkdaşlıq faydalı idi?

- f) “Əməkdaşlıq” və “həmrəylik” sözlərini kim izah edə bilər? – deyə soruşun.

2. Belə suallar verərək, bu oyunu diskriminasiya ilə əlaqələndirin:

- a. Real həyatda gözəgörünməzlər kim ola bilər? Hüquq personaları haqqında nə fikirləşirsiniz?
- b. Doğrudanmı rəngarənglik hüququ mövcuddur? Bu nəyi bildirə bilər?

- c. Hüquq personaları hansı hüquqları təqdim edirdilər? Bu hüquqlar bizə lazımdırmı? Bizdə başqaları varmı? Bu hüquqlardan biri ləğv olarsa, nə baş verə bilər?
- d. Bizim müdafiə hüququmuz varmı? Əgər varsa, bu nə deməkdir?
- e. Hamının eynihüquqlu olmasına zəmanət vermək üçün biz həyatda nə edə bilərik?

Davam üçün təkliflər

- Davam üçün daha sakit oyun seçin, məsələn, “Oğlanlar ağlamaz”.

Fəaliyyət üçün ideyalar

Uşaqlara cəmiyyətdəki müxtəliflik nümunələrini tapmaq barədə tapşırıq vermək (məsələn, evdə hansı dildə danışirlar, hansı dinə inanırlar, yaxınlıqda yaşayan insanlar harada doğulublar). Bu iş diskussiya üçün mövzu ola bilər.

Aparıcılara məsləhətlər

- Bu oyunda konkret hərəkətlər abstrakt fəlsəfi əhəmiyyət daşıdığı üçün oyunun təhlili həlledici məna kəsb edir. Təhlil vacibdir ki, uşaqlar bu fəaliyyəti sadəcə cəlbedici oyun kimi qəbul etməsinlər. Bəzi kiçik yaşlı uşaqlar oyunun hüquqlar və dözümlülükə əlaqəsini başa düşməyə bilər. Böyük yaşlı uşaqlar bu əlaqəni öz sözləri ilə ifadə etməyə cəhd etməlidir.

- Bu oyun aşağıdakı rolları ehtiva edir:
 - 5 nəfərdən az olmayaraq hüquq personaları.
 - Ən azı 1 (idealda isə 3) nəfər gözəgörünməz. Bu rolu böyüklərin oynaması tövsiyə edilir. Əgər böyüklərin sayı azdırsa, onda böyük yaşlı uşaqlar gözəgörünməz ola bilərlər. Gözəgörünməz uşaqlar qaydaları dəqiq öyrənməli və bilməlidirlər ki, “tutmaq” üçün yüngülcə toxunmaq kifayətdir.

- Qalan iştirakçılar – rənginə görə tanınan 4 komandaya bölünmüş uşaqlardır. Sizin qrupunuz nə qədər böyükdürsə, bir o qədər çox gözəgörünməz tələb edilir: 5-6 nəfər.

- Yerli adət ənənələrlə oyun arasındakı əlaqəni göstərin (məsələn, vampirlər, druidlər, trollar, kabuslar).

- Əgər mümkündürsə, gözəgörünməzlərin hücumu haqqında xəbər verən, oyunun başlaması və bitməsi haqqında məlumat verən siqnalları fərqləndirmək üçün müxtəlif səs mənbəyindən və fiqrlərdən istifadə edin.

Paylama materialı: pasport

Rəngarənglik hüququ uğrunda döyüş pasportu					
	I raund	II raund	III raund	IV raund	V raund
Hüquq 1					
Hüquq 2					
Hüquq 3					
Hüquq 4					

Paylama materialı: rol kartoçkalrı

Hüquq personasının rolu (4 nəfər yaşlı adam)

- Siz _____ hüququnu təmsil edirsiniz. Sizin rənginiz _____.
- Oyun meydançasının uzaq küncündə dayanın və oyunun sonunadək orada qalın. Sizin mövqeyiniz gözəgörünməzdən təhlükəsiz məsafədə yerləşir.

- Sizin iki tapşırığınız var:

1. Hər bir oyunçu sizdən öz pasportunu imzalamağı xahiş edəcək. Oyunçularda 4 hüquq personasının imzası toplananda onlar komandanın rənginə uyğun olan hüquq personasından bir fincan şirə ala bilərlər.

2. Sizin komandadan kimsə 4 imza ilə sizə yaxınlaşarsa, imzaları pozun və oyunçuya bir fincan şirə süzün.

- Postda isə sizə aşağıdakılar lazımdır: komandanızın rəngində marker, şirə.

Rəngarənglik hüququnu təqdim edən oyunçunun rolu (1 nəfər yaşlı adam)

- Siz insanın bütün hüquqlarını təqdim edirsiniz. Siz 4 rəngin hamısını daşıyırsınız.

• Oyun meydançasının mərkəzində yerləşin və sonadək öz yerinizdə qalın. Sizin mövqeyiniz gözəgörünməzdən təhlükəsiz məsafədə yerləşir.

- Sizin 3 tapşırığınız var:

1. Şirənin küpəyə tökülməsinə nəzarət etmək.
2. Oyunçuları dəstəkləmək.
3. Oyunun sonunda hamıya şirə süzmək.

- Postda sizə aşağıdakılar lazımdır: böyük küpə, çömçə.

Gözəgörünməzin rolu (1-3 nəfər yaşlı adam yaxud böyük uşaqlar)

- Oyunda siz dözümsüzlük və rasizmi əks etdirən şər qüvvələri təqdim edirsiniz. Dünyada rənglərin müxtəlifliyi sizin xoşunuza gəlmir və siz hər şeyi solğun etmək istəyirsiniz.

- Sizin tapşırığınız – komandaların “rəngli dərman” hazırlamağına mane olmaqdır. Siz uşaqları yalnız onlar tək olan zaman tuta bilərsiniz. Əgər müxtəlif rəngdə geyinmiş 4 uşaq əl-ələ tutubsa, siz gücsüzsünüz.

- Onları tutmaq üçün siz ehmalca uşağa toxunmalısınız.
- Gözəgörünməz olduğunuzu göstərən nişanı üzərinizdə gəzdirin.
- Siz uşağa toxunan zaman üçündən birini edə bilərsiniz:
 1. Uşağın pasportundakı imzalardan birini silmək.
 2. Uşaqdakı şirəni içmək.
 3. Əgər bunların heç biri uşaqlarda yoxdursa, sadəcə onu buraxmaq lazımdır.

- Bütün gözəgörünməzlər eyni zamanda təxminən hər 5 dəqiqədən bir rənglərin ovuna çıxırlar. Oyun başlanması fitlə elan edilir. Oyunun qızışmasını dəstəkləmək üçün sizə fitçalan verə bilərlər ki, bütün oyun ərzində fit verəsiniz. Hətta siz qışqıra bilərsiniz: “Mən göy rəngə nifrət edirəm!” yaxud “Rədd olsun rənglər!”

- Sizin məqsədiniz daha çox sayda uşaq tutmaq deyil, oyuna maraq qatmaqdır.
- Siz hətta uşaqları əməkdaşlığa sövq edə bilərsiniz: “Aha, mən çox şadam ki, siz birlikdə getmirsiniz, yoxsa mən sizi tuta bilməzdim”.
- Rolunuz üçün sizə fitçalan və qara marker lazımdır.